

Svenska Flaggans Dag

100 år

av Arne Karlsson

När vi den 6 juni 2016 firar Sveriges nationaldag är det hundraårsjubileum av den första officiella Svenska Flaggans Dag. Första världskriget medförde en nationell samling, som innebar att den svenska flaggan fick en alltmer framträdande roll som samlande symbol.

Huvudmannen för flaggfirandet har haft skiftande namn: Bestyrelsen för Svenska Flaggans Dag - Stiftelsen Svenska Flaggan - Stiftelsen Sveriges Nationaldag och Svenska Flaggans Dag – Rikskommittén Sveriges Nationaldag - Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Flaggdagen uppgraderades år 1983 till nationaldag, och blev helgdag år 2005.

I det följande använder jag oftast förkortningen SFD oavsett vilken tidsperiod jag avhandlar. En annan förenkling är att jag nyttjar dagens begrepp vykort även för de kort som vid utgivandet benämndes brevkort.

Den svenska flaggans ursprung

De första bilderna av en svensk flagga påminnande om dagens är en blå duk med gult kors som ingår i landskapsvapnet för Egentliga Finland, tidigare benämnt Södra Finland. Flaggorna i vapnet är egentligen så kallade fänikor. En fänika är en liten fana av det slag som fanns vid spetsen på en lans. En tidig avbildning av detta vapen ingår bland andra landskapsvapen på Gustav Vasas grav i Vasakoret i Uppsala domkyrka. Utsmyckningen med tolv landskapsvapen skapades troligen redan år 1560 på Erik XIV:s uppdrag för Gustav Vasas begravning. Sarkofagen full-

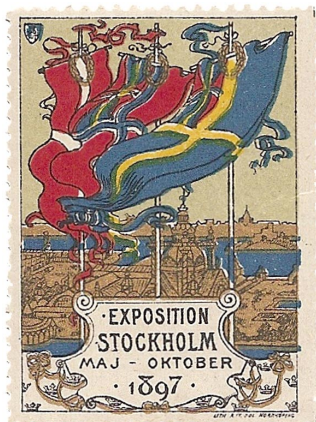
Arne Karlsson är född 1947. Han arbetade före pensioneringen med utredning och information. Sitt kulturfilatelistiska intresse har han använt i artiklar i filatelistiska tidskrifter och i tre artiklar i tidigare årgångar av *Postryttaren*, 1980, 1981 och 1994.

bordades på plats i Uppsala domkyrka först under Johan III:s tid.

Vapen för Egentliga Finland (tidigare Södra Finland) från Gustav Vasas grav i Uppsala domkyrka.

När unionen med Norge upplöstes 1905 blev det aktuellt att ta fram en ny flagga utan unionsmärket – ”sillsalladen” – i det övre inre fältet. I den nya flaggan är de blå och gula färgerna i ljusare ton än i unionsflaggan.

Svenska unionsflaggan i förgrunden i Richard Berghs affisch, som också gavs ut som brevmärke för Stockholmsutställningen 1897. Under flaggdukarna en vy över utställningsområdet på Djurgården.

Vår nuvarande flagga på frimärke från år 2011.

Skansens Vårfest 1893

Artur Hazelius (1833-1901), Nordiska Museets och Skansens skapare, anordnade våren 1893 en fest, ”Vårfest på Skansen” fredagen den 2 juni till söndagen den 4 juni. Cirka 500 personer ställde upp för att ge liv åt historiska tablåer och svara för basarförsäljning som skulle samla in pengar till Hazelius’ projekt. Festen höll dock på att helt regna

bort. Hazelius agerade i det fördolda och drog i trådar med vilka han dirigerade sina trogna tjänare och mecenater. Hans tjänarinna Sigrid Millrath (1872-1940) fick gå runt och mötte i de flesta marknadsstånd en orolig fråga: *Tror fröken att det klarnar?* Denna fråga blev titel på den bok som år 1993 gavs ut av Arne Biörnstad (1924-2012), där han samlat Sigrid Millraths minnen från Skansens tidiga år. Regnandet gjorde att Hazelius förlängde evenemanget och annonserade i tidningarna: *Vårfest med stor nationalfest på Gustafsdagen*, det vill säga tisdagen den 6 juni. I annonsen talade man om posthus och postdilignens. Redan här figurerar alltså Posten.

Det posthus som finns på Skansen idag kommer från småländska Virserum och flyttades dit först 1963. Vid Skansens vårfest år 1893 låg i skogsbrynet vid gästgivargården (Bollnässtugan) en liten rödmålad byggnad som fick vara tillfälligt postkontor med en postmästare i tjusig uniform. Härifrån förkunnades med posthornssignal då postdilignens avgick enligt en fastställd tidtabell.

Festen blev till slut lyckad och traditionen med en återkommande ”Nationaldag” var påbörjad.

I årsredogörelsen för Nordiska Museet och Skansen 1893-1894 skriver Artur Hazelius:

”Såsom en de fosterländska minnenas högtidsdag har på Skansen införts den 6 juni, Gustafsdagen, hvilken där firats och hädanefter kommer att firas såsom svensk nationaldag”.

Att datumet blev just 6 juni har vi således kanske regnet att tacka för. När man sedan officiellt började fira Svenska Flaggans Dag 1916 och Sveriges Nationaldag 1983 fann man samma dag som mest lämplig.

Vår tidigare unionsbroder Norge firade sin Norska Flaggans Dag med frenesi redan från den 17 maj 1906. Sverige tittade med avund på hur norrmännen kastade sina lusekoflor, skrudade sig i folkdräkter och viftade med flaggor. Tanken på en svenska flaggans dag föddes. Initiativet växte fram inom landstormsrorelsen, som hade bildats

Skansen.

Vårfestens sista dag

och på samma gång

stor nationalfest

till firande af

våra historiska minnen

i dag Tisdag

den 6 Juni

Gustafsdagen

kl. 12–10.

Stor Marknad

med öfver 40 olika försäljningsställen.

Två Konserter.

Äreport. — Utställning af Professor J. Kronbergs stora tatla Karl XII. — Karolinskt läger. — Gustaf Adolfs läger. — Historiskt festtåg (Gustaf III och hans hof) i kungliga vagnar. — Folkdanser på dansplanen. — Gästgifvargård med 13 hästar och 9 vagnar. — Apotek. — Posthus och Postdiligens. — Flera vissångare och birfilare. — Rumormästare. — Kyrkstöt. — Skålknalle. — Brandyakter och mycket annat.

Skansens annons för nationalfest på Gustafsdagen 1893.

1885. Landstormens speciella emblem fastställdes redan 1905 och återger ett blått runt märke med ett gult centrerat kors. Emblemet placerades på den trekantiga huvudbonaden. Lottarörelsen kom senare att använda samma emblem. Under år 1915 mognade beslutet att fastställa en svensk officiell flaggdag. Först tänkte man komma igång redan år 1915 och

då någon dag i november. Men tidspress gjorde att man avvaktade till år 1916 och då föll valet på den 6 juni, dvs. samma datum som Hazelius infört på Skansen.

Trots att SFD genom Landstormsrörelsen hade en stark anknytning till militären ville man fjärma sig från det krigiska inslaget. SFD ville bli en rörelse för alla samhällsklasser. I brevmärkesmotiven kan urskiljas en idyllisering av livet på landet. De första årens brevmärken återger en hissad flagga i en lantlig miljö. Gemensamt för dem är att vyerna är valda från ensliga platser där oftast ett ensamt hus med tillhörande flaggstång står i förgrunden. Landsbygdens folk som inte kunde delta i huvudstadens evenemang skulle känna sig inbegripna. Landsbygden var betydelsefull i skapandet av nationalkänsla.

Fästspelen i Säter 1915 anordnades till förmån för Landstormen. Brevmärke med landstormsmän och flaggduk kan ses som förelöpare till kommande brevmärken från SFD. I brevmärkets övre del Dalarnas landskapsvapen.

Varför firar vi den 6 juni?

Frågan om varför vi firar den 6 juni är befogad. Det fick kungen och hans talsskrivare erfara under firandet på Skansen år 2015. Kungen läste ur sitt manus: "Den 6 juni är en särskild dag i svensk historia. Det är Gustav Vasas kröningsdag...". Detta med kröning var inte rätt. Däremot valdes Gustav Vasa till kung 6 juni 1523 i Strängnäs. Även regeringsformen år 1809 fastställdes den 6 juni. Med

ambition att rättfärdiga firandet den 6 juni har SFD genom åren redovisat ytterligare tilldragelser detta datum.

Svenska Flaggans Dags brevmärken

Redan från starten har SFD givit ut brevmärken och vissa år även vykort med samma motiv som brevmärket. Många brevmärken var speciellt före första världskriget något av den tidens jubileums- och evenemangsfrimärken. Inte ens de olympiska spelen i Stockholm år 1912 hedrades med något frimärke, men väl brevmärken i flera språkversioner. "Guldåldern" för brevmärken inträffade under 1900-talets första hälft.

Brevmärken och många andra områden kring de statligt utgivna frimärkena är en alltmer uppmärksammas del av filatelin, som många idag intresserar sig för. Brevmärkena var och är dessutom primärt avsedda för postförsändelser. I Kungliga Generalpoststyrelsens Cirkulär LX (60), utgivet den 29 november 1904, finns ett intressant stycke om makulerandet, poststämplingen, av det årets julbrevmärke, det första av många brevmärken som tillhandahållits av Posten:

"Välgörenhetsmärke behöver icke afstämpas, men det är vederbörande postfunktionär obetaget att, därest sådant kan ske utan hinder för posttjänsten, med postanstalts datumstämpel afstämpla dylikt märke, när det förekommer å postförsändelse."

Äldre svenska brevmärken som är poststämplade är således inte några som behandlats på fel sätt. Brevmärkesintresserade samlare söker försändelser med stämpelbundna brevmärken, gärna stämplade i anslutning till åsyftade evenemang. På de följande sidorna gör jag i kronologisk ordning ett antal subjektiva strandhugg i utgivningen av brevmärken och vykort som ägnas SFD. Brevmärkena från SFD saknar ofta årtal. För att sortera och navigera behöver man rådfråga kataloger. *Facit Sverige* 2015 och danska *AFA's Jule- og Velgørenhedsmærker fra hele Norden* 2012 avbildar samtliga SFD:s brevmärken.

Katalogerna kompletterar varandra. Det som saknas i den ena finns med några få undantag i den andra. Saknade konstnärs- och motivuppgifter har jag vävt in i min avslutande *Förteckning 1*.

Avsaknaden av årtal på flera brevmärken har påtalats av Samlarföreningen Bältespännarna, som i sin tidskrift *Bältespännaren* nr. 3-4 1967 redovisar en skriftväxling med SFD. Man har fått svar att märken och affischer förekommer utan årtal för att de ska vara användbara även senare år om brist uppstår.

Det första brevmärket för SFD år 1916.

Första SFD 1916

Uppdraget att göra den första affischen och brevmärket (båda med samma utseende) för SFD gick till konstnären Gustaf Ankarcrona (1869-1933). Han var sedan 1916 ledamot i SFD. Motivet är hämtat från hans bostadsort Tällberg i Dalarna. I förgrunden syns en flaggstång och byggnaden Björkbackens säteritak, omgärdat av trädkronor sedda i fågelperspektiv. Flaggan vajar i vinden mot en solbelyst himmel, med sjön Siljan nedanför och en skogklädd bakgrund. Solen skickar ut komprimerade solstrålar som påminner om överdelen av Prins Eugens altartavlor i Kiruna kyrka och Djurgårdskyrkan i Stockholm.

Konstnären Gustaf Ankarcrona anlitas även för att utforma byggnadsritningar. Alldeles intill Ankarcronas egen gård Holen i Tällberg uppfördes år 1911 för Jacob Walenbergs syster fru Lilly Crafoord (1873-

1956) en byggnad med namnet Björkbacken, som Ankarcrona försåg med säteritak. Ankarcrona har själv motiverat säteritaket för dess ägare med att det var en gest av erkänsla åt en bygd, där så många lidit så mycket under karolinertiden – många kom ju inte tillbaka från krigen – och han tyckte att man här skulle ha säteritak.

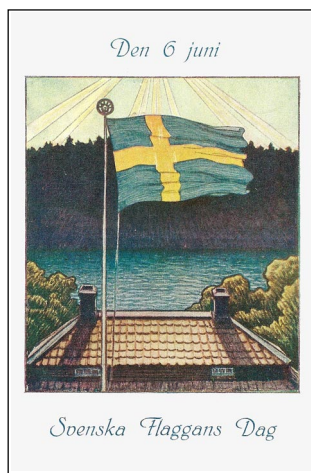
Ett typiskt säteritak (eller karolinertak) består av två takfall och mellanliggande våning med fönster. I äldre tider visade säteritaket att gården var en frälsegård (ett säteri) med befrielse från skatt.

Gustaf Ankarcrona porträtterad år 1930 av David Tägtström. Målningen – här något beskuren – tillhör Leksands Konstsällskap.

Gustaf Ankarcrona myntade motton för olika ändamål inom hembygdsrörelsen. Sentensernas grundsyn är att man ska hämta kraft och inspiration från historien. Inför det andra Vasaloppet 1923 formulerade Ankarcrona devisen: ”I fädrens spår för framtida segrar”. Devisen finns fortfarande vid Vasaloppsmålet, men ordet ”fädrens” har språkligt reviderats till ”fäders”.

Inom SFD hade man ännu inte riktigt klart för sig hur man skulle gå vidare efter 1916 års firande. När man drog upp riktlinjerna så bestämde man att återanvända Ankarcronas brevmärke även för det kommande året 1917.

På bildsidorna ser man lättast skillnaden på de två korttyperna genom att begynnelsebokstaven F i ”Flaggans” i typ 2 har en kraftigt markerad vänstervriden fot.

Motivet finns också i form av vykort, där det existerar två upplagor. På bildsidorna finns smärre skillnader i textens typsnitt. Lättast noteras skillnaden genom att tryckningen skett på olika tryckerier vars namn finns i liten skrift i adressidornas nedre vänstra del; jämför *Förteckning 2* som presenterar de tidiga officiella vykortet.

Gustav Vasa 1921

Från och med 1918 är det utom för åren 1976 och 2005 ett nytt motiv varje år för

SFD:s brevmärken. Man inleder med olika landskapsvyer.

År 1921 kom ett nytt slags motiv, de historiska. Anders Zorns staty (1903) av Gustav Vasa i Mora är komponerad av Seth Martin (1886-1925). Statyn åskådliggör Gustav Vasas tal till dalkarlarna 1521 som blev starten för hans befrielsekrig.

Vykortet återger ett foto av statyn medan brevmärket visar en tecknad bild. Vykort och brevmärke är i stort sett identiska, men årtalsangivelser har i vykortet utvidgats och blickar framåt mot att Gustav Vasa efter två år skulle väljas till kung. Det är berättigat att vid åsynen av bilden reflektera kring att Gustav Erikson Vasa (1496-1560) endast var cirka 25 år. Den unge Gustav måste haft en övertygande framtoning.

Brevmärkena från åren 1921 och 1922.

Svenska flottan 400 år 1922

Flottans officiella födelse är juni 1522. Det var då Sverige fick sina första örlogsfartyg levererade till riksföreståndaren Gustav Eriksson (senare kung Gustav Vasa). Det var det blivande flaggskeppet *Lybska Svan* tillsammans med sin eskader om totalt tio fartyg som ankrade upp på Slätbaken utanför Norrköping i juni 1522 med tyska legoknektar ombord. Skeppen och legoknektarna hade av köpmän från Lübeck ställts till den svenska riksföreståndarens förfogande. Gustav Eriksson insåg vikten av

en flotta för att kunna besegra danskarna. Annars kunde de härja fritt på havet och dessutom försörja belägrade städer vattenvägen. Mycket riktigt kom den nya flottan snart till användning bland annat vid brandskattningen av Bornholm och befrielsen av Kalmar. Flaggskeppet *Lybska Svan* förliste 1525 utanför Öland. Vraket har ännu inte hittats.

SFD bestämde att fira flottans 400-årsjubileum 1922. Marinmålaren Jacob Hägg (1839-1931) tillfrågades och tackade ja till att utforma en affisch med motiveringen: ”för den gamla kära svenska flaggan gör jag gärna allt.”

Som motiv valde Jacob Hägg inte *Lybska Svan*, utan ett mer än tvåhundra år yngre skepp. Linjeskeppet *Gustaf III* byggdes 1777 på Karlskrona örlogsvarv efter ritningar av Fredric Henric af Chapman (1721-1808). Skeppet utrangerades redan år 1825.

Jacob Hägg nytecknade ett motiv där han bakifrån fångat skeppets vackra akter med en tretungad örlogsflagga. Han har noga följt en egen svart-vit etsning från 1912, men beskurit stormasten. För färgsättningen kunde konstnären inspireras av den egna oljemålningen från 1898, *Striden vid Reval - II*. Det brukar ofta beundrande framhållas att Hägg var 83 år när han målade för SFD. Han var aktiv långt senare och fartyget *Gustaf III* var ett favoritmotiv också för den sista tavla som han fullbordade 1929 vid 90 års ålder.

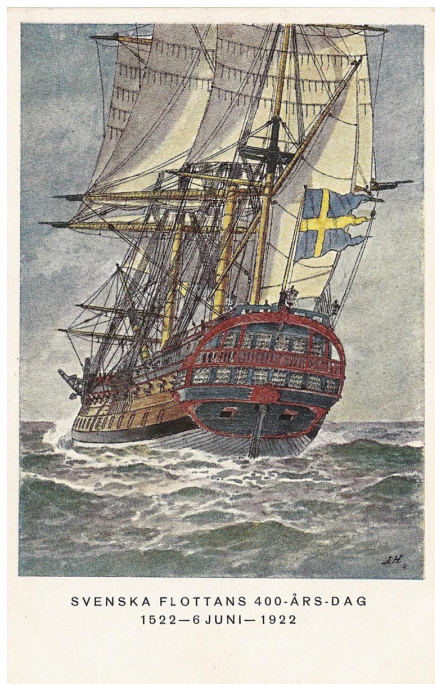
Gustav Vasa 1923

I Uppsala universitet finns en samtida bröstbild av Gustav Vasa i fullt majestät i sin svarta pärlstickade dräkt och på huvudet den typiska baretten med rund plym. Det är kungens tyske hovmålare Jacob Binck som avbildat den då 46-årige kungen.

I Rikssalen i Gripsholms slott hänger ett helfigursporträtt av Gustav Vasa tillsammans med samtida statsöverhuvuden i Europa. Vid ett gripsholmsbesök kunde jag konstatera att porträtt av Gustav Vasa och Henrik VIII av England flankerar salens tronstol. Helfigurs-

Oljemålning (beskuren) från 1898. "Striden vid Reval - II".

Vykort till Flottans 400-årsjubileum efter Jacob Häggs förlaga.

porträttet av Gustav Vasa med Gripsholmsnummer 566 har inspirerats av Bincks bröstbild och har troligen målats av David Frumerie år 1667. Seth Martin fick av SFD i uppdrag att utforma reklamtrycksaker inför 1923. Det var naturligt att Gustav Vasa skulle presenteras. Konstnären utgick från helfigursporträttet i Gripsholms slott. Seth Martin har färgändrat barettsens plym från vit till röd. Konstnären har fritt återgivit pärlstickningen.

Det finns även skillnader mellan vykort och brevmärke. Vykortet inbjuder till en mer detaljerad bild, som kunnat följa förlagens återgivning av handskena. Högerhandens handske är avtagen och hålls i den behandlade vänsterhanden. På brevmärket synes båda händerna vara obehandlade. Kungens vapen, vasakärven, återges med olika utformning och placering på vykort och brevmärke. På brevmärket flankeras porträttet av vasakärvar. På vykortets nederdel finns en vasakärve och som en pendang tre kronor. Vasaättens vapen är bland de mest

omdiskuterade i svensk heraldisk forskning. Vad föreställer det egentligen? Det kanske inte är en sädeskärve utan ett armborst?

Gustav Vasa i helfigur i Rikssalen på Gripsholms slott.

Seth Martins vykort och brevmärke från år 1923.

Brevmärke.

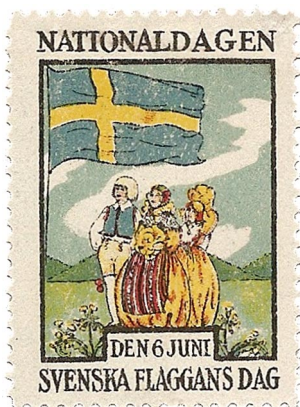
Tonåring avbildar ungdomar 1925

Tonåringen Yvonne Milde (1907-1963) anförtroddes uppdraget att utforma SFD:s brevmärke år 1925. Det blev första gången då en icke kunglig person var huvudmotiv: tre folkdräktsklädda ungdomar. Det var ett år då märkesmotivet gavs ut även som vykort. I vykortsutgåvan blev det två versioner, med och utan text på bildsidan. Kortet utan text om Nationaldagen på bildsidan blev användbart som ett neutralt sommarhälsningskort.

I Yvonne Mildes produktion finns också helg- och gratulationskort. Några är signerade Yvonne Jerring under de sju år fr.o.m. 1929 då hon var gift med radiomannen Sven Jerring (1895-1979). Hon förekommer även som illustratör i några böcker av Sven Jerring.

Vykort för SFD 1925 hör till de fem kort som förlaget Centers i Tygelsjö nytryckte på 1980-talet. Man valde att avbilda det kort som har text på bildsidan. På baksidan presenteras korten som nytryck. Det är mer korrekt att säga att det är fråga om avbildningar av bildsida från tidigare vykort. Det vilar något mystiskt över förlagsnamnet Centers Tygelsjö, som jag inte kunnat finna. Förlaget nämns inte i Arne Sandströms bok *Vykortets historia* (2015). Ägaren Erland Elg har minnesbilden att utgivningen skett någon gång från och med 1984 eftersom etablering i Tygelsjö skedde då. Det stämmer väl med att jag noterat kort stämplade tidigast i mitten av 1980-talet.

Fem ursprungliga vykort inlånades från samlare för avbildning. Avbildningen gjordes på samma sätt med en gulbrun ram. Vykortens adressidor är enhetligt utformade med undantag för produktionsnumret. Kortens baksidor innehåller en inramad uppmaning: "Skicka en tackhälsning - med ett trevligt vykort". I *Förteckning 4* presenterar jag de fem korten från Centers Tygelsjö med koppling till vilka ursprungliga kort som avbildas.

Brevmärket år 1925.

Bröderna Hallström

Pågående utgrävningar i Gamla Uppsala initierade konstnären Gunnar Hallström (1875-1943) att utforma SFD:s brevmärke år 1926 med motiv från kyrkan och de tre kungshögarna vid Gamla Uppsala. Konstnären var hedersledamot av Uplands nation i Uppsala. Jag kan föreställa mig att Hallström kände starkt för detta motiv med historiens vingslag. I bilden har de historiska vindarna format suggestiva molnformationer. Motivet *Uppsala högaring* gick år 1946 i en minnesutställning över Gunnar Hallström, anordnad av Kungliga Akademien för de fria konsterna.

Gunnar Hallström var äldre bror till arkeologen Gustaf Hallström (1880-1962). Den gemensamma begynnelsebokstaven "G" gjorde att brodern Gustaf ofta omskrevs som Amanuensen eller Arkeologen G. Hallström i samtida dokument medan Gunnar i sin tur benämndes Artisten G. Hall-

ström. Också artisten Gunnar är av intresse för vår historia. Han bodde under många år på Björkö i Mälaren. Inför hotet om en förestående exploatering, bland annat för sommarhusbebyggelse, lyckades han tillsammans med brodern Gustaf driva igenom att delar av ön inköptes av staten. Under senare delen av sitt liv arbetade Gunnar Hallström med ett slags kulturellt testamente över Björköns gamla kultur. Han signerade tidigt verken med sina initialer i en svastika. Hallström dekorerade även Eric von Rosens (1879-1948) jaktstuga, där Hermann Göring sägs ha fått inspiration till national-socialisternas partisymbol.

De tre kungshögarna och kyrkan vid Gamla Uppsala på brevmärke från år 1926.

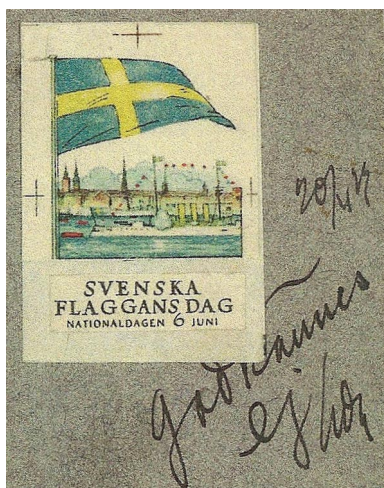
Pansarkryssaren Fylgia

Samlaren Bengt Adickes har visat mig ett provtryck till 1929 års brevmärke från SFD. Detta är daterat den 20 april 1929 med anteckningen "Godkännes ej" samt en signatur. Jämför man med det slutliga märket ser man att den nedersta textraden var utformad i för liten stil på detta provtryck. Konstnären Torsten Schonberg (1882-1970) återger pansarkryssaren *Fylgia* på Stockholms ström. I det lilla brevmärkesformatet går inte detaljerna fram och det utgavs inget vykort detta år. På det årets programblad finns en större, mer detaljrik återgivning av Schonbergs förlaga. *Fylgia* sjösattes år 1905 och gjorde i början av 1900-talet många långresor för att visa Sveriges maritima förmåga. En av de

första resorna gick till New York och uppmärksammades med ett nålmärke som visade fartyget och en fladdrande örlogsflagga.

Som kuriosum kan nämnas att flera scener i filmen *Blåjackor* (1945) inspelades ombord på *Fylgia*. Nils Poppe (1908-2000) kravlar omkring på fartygsdäcket för att spana in en gymnastiklärare som spelas av Annalisa Ericson (1913-2011).

Fartyget byggdes om vid flera tillfällen, innan det utrangerades 1952 och användes därefter som målfartyg innan hon 1957 såldes för skrotning. Kanonerna i fartygets fyra dubbeltorn togs dock tillvara och användes som fortifierade kanontorn i Kalix-linjen. Maritimt intresserade fällde en och annan tår när "Sveriges vita svan" under sin sista tid var gråmålad.

Provtryck år 1929.

Slutligt brevmärke år 1929 efter korrigering av nedersta textraden.

Minnesplakett inspirerar till brevmärke 1930

Verkställande utskottet inom SFD hade länge sett fram emot år 1923, eftersom man då skulle kunna fira 400-årsminnet av att Gustav Vasa valdes till kung. Man väckte tanken på en minnesplakett som skulle framställa kombination av Gustav Vasa-minnet 1523, grundlagen 1809 och SFD. Uppdraget lämnades åt dåvarande kungl. medaljgravören Erik Lindberg (1873-1966), som löste sitt uppdrag på förväntat mästertligt sätt. Åtsidan visar en profilbild av Gustav Eriksson Vasa i harnesk, arm- och bensenor, stödande sig med vänster hand på ett pampigt svärd. Han är barhuvad och porträttet har vissa likheter med bilden på jubileumstvåkronan som Lindberg utformade ungefär samtidigt.

På omramningens vänstra långsida läses "GUSTAF ERIKSSON VASA" och på den högra "VALD TILL SVERIGES KONUNG". I de båda övre hörnen har konstnären fällt in en sköld med Vasavapnet och i fondpartiet till höger om konungens bild synes endast det betydelsefulla året 1523. På plaketts framsida ser man en för vinden vajande svensk flagga, som uppfyller den övre tredjedelen av plaketts höjd. Den nedersta tredjedelen utgörs av en infälld kartusch, krenelerad av en starkt stiliserad lagerkrans omslutande tre kronor. Inskriptionen i kartuschen lyder "RIKSBYGGARENS OCH GRUNDLAGSTIFTARNES MINNE 1523 – DEN 6 JUNI – 1809". Mot den släta fonden till vänster ovanför flaggduken läser vi i blygsam prägling "SVENSKA FLAGGANS DAG 1923". Det råder delade meningar om vilket som är åt- respektive framsida av minnesplaketten. Jag har valt att följa Erik Lindbergs uppfattning.

För brevmärket år 1930 gjorde konstnären Lennart Nyblom (1872-1947) en färgversion av minnesplaketts framsida. Jubileumspaketts åtsida med Gustav Vasa finns även som ett nålmärke, tillverkat av Sporrang.

Minnesplakettens fram- och baksida.

Inför 1934 gick ett nytt gravyruppdrag till Erik Lindberg. Nu gällde det att utforma en ensidig hedersplakett. Erik Lindberg utgick från fransidan av jubileumsplaketten från 1923. Han tog bort årtalet 1923 och hela den tillhörande inskriptionen, som nu ändrades till en smal tavla för ingravering av namn. Hedersplaketten finns i guld-, silver- och bronsversion. Postmuseum tilldelades en hedersplakett i samband med att museet år 1976 stod som värd för en SFD-utställning.

Brevmärket år 1930.

Anders Beckman

Anders Beckman (1907-1967) var en banbrytare inom den unga svenska reklambranschen. Han blev berömd för sina klassiska affischer för kunder som AB Aerotransport, föregångaren till SAS, med den grafiska profilen för utställningen H55 i Helsingborg

Anders Beckmans brevmärke år 1935.

år 1955 och för många andra svenska och internationella utställningar och evenemang. Beckmans brevmärkesmotiv från 1935, med en flagga mot en vit sol med solstrålar, har likhet med flaggillustrationen för bokstaven F i den samtida omarbetade upplagan av läseboken "Sörgården".

Anders Beckman kanske hade SFD-brevmärket i åtanke när han fick i uppdrag att designa lyxtelegram - lyx 52A – som introducerades år 1952 och fanns i sortimentet fram till 1977. Här återgav han alla de nordiska ländernas flaggor mot kartbakgrund.

Anders Beckmans lyxtelegram Lx 52 A.

Skulptörer skapar brevmärken

Ett brevmärke med ett slott vid vatten saknar årtal. Slottet, som lätt identifieras som Gripsholm, gavs ut år 1937. Man anknyter till 400-årsminnet av byggstarten. Karl Hultström (1884-1973) har formgivit brevmärket. De litet grova linjerna kan förklaras av att konstnären är en känd skulptör. Karl Hultström fick förtroendet även för brevmärket 1938, där man åter valde ett historiskt jubileum: "Calmare Nyckel" på en vågtopp. Det anknyter till Nya Sverigeminnet 300 år, som firades samma år.

Märket för 1939 har formgivits av s-politikern Håkan Juholts morfar Arvid Källström (1893-1967). Han är mest känd som skulptör. Hans hem i Påskallavik är numera museum. I trädgården finns en del monumentalskulpturer. Den typiskt skånska kyrkan gör sig bra. Det är en bild från ovan så som vi kan ana att Nils Holgersson såg sin hembygd från gåsryggen. Alla dessa tre märken, som avslutar 1930-talet, har motiv som framträder tydligt i det lilla brevmärkesformatet.

Brevmärken från 1937, 1938 och 1939.

Olympiastadion

Inför Svenska Flaggans Dag 1940, då flaggdagen skulle anordnas för 25:e gången, utlystes en allmän tävlan om motiv för affischen. Det stipulerades att motivet skulle väljas med anknytning till Stadionfestligheterna. Förslagen skulle inlämnas anonymt och åtföljas av en förseglad namnsedel. Juryn fastnade för ett förslag med mottot "Tvillingar" – en bild av Stadions klocktorn, inramat av två flaggstänger med svenska flaggor i toppen. När namnsedeln bröts fann man att förslaget var insänt av en fröken Kerstin Solbreck (1919-2008).

År 1940 försålades även ett nålmärke, där man tydligt ser en flagga. Litet otydligare framträder i nålmärkets bakgrund Stadions fondläktare flankerad av Sofia- och Klocktornen. Allt är omgärdat av texten SVENSKA FLAGGANS DAG – 1916 – 6.6 – 1940.

Stadions klocktorn och två flaggor i brevmärke från år 1940.

Flamma stolt mot dunkla skyar

Inledningsorden till sången "Sveriges flagga" har fungerat som inspiration för konstnären Gunnar Hallström när han år 1942 för andra gången agerade SFD-konstnär. Mot mörka skyar avbildas en fladdrande flagga. I vykortets nederdel syns ett par lövträd, där vinden leker med grenar och lövverk. Brevmärket återger endast den övre delen av en flaggstång med flagga. Flaggorna fladdrar olika på vykort respektive brevmärke.

Brevmärke år 1942.

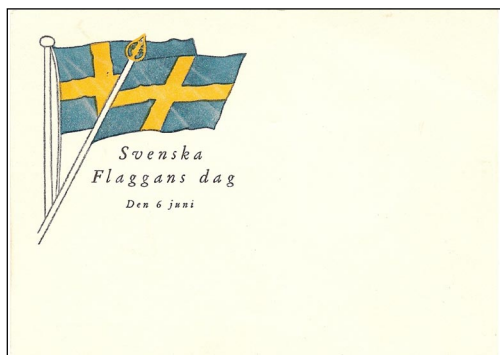
Flagga och fana

En flagga är ett tygstycke med en symbolisk innebörd och avsedd att hissas på en flaggstång eller motsvarande anordning. En fana är en dekorerad duk fäst på en stång avsedd att bäras. Den flagga som vi oftast ser hissad på en flaggstång benämns tvärskuren. Un-

dantaget är den tretungade flaggan, som används som örlogsflagga.

I flagglagen definieras flaggans proportioner dvs. att det vinkelräta gula korset inte sitter mitt på duken, utan förskjutet åt stängen. Jag började fundera på hur proportionerna är i en fana. Utan koppling till något års brevmärke utgav SFD, sannolikt på 1930- eller 1940-talet, ett vykort som avbildade en flagga och en fana. Fanan är fäst på en fanstång med en fanspets i form av en Vasakärve. På denna fana sitter korset mitt på duken. Jag har också sett bilder från en flaggdag på Stadion där man paraderar med fanor visande korset mitt på duken. Men på de fanor som jag har sett kungen dela ut på Skansen har korsets placering varit som i en flagga.

När hade en ändring skett? Jag rådfrågade Leif Törnquist som på Medströms förlag givit ut flaggboken "Svenska Flaggans historia". Han nämnde att fanor med placering av korset mitt på duken kan härstamma från äldre militära föreskrifter, men redan från 1906 års flagglag menade man att fanan ska ha samma proportioner som flaggan. Inför 1983 års flagglag föreslog utredningsmannen ett klarläggande att vad som sades om flagga gällde även fana. Så blev dock inte fallet.

Vykort sannolikt från 1930- eller 1940-talet med en flagga och en fana. Fanan har felaktiga proportioner. På fanstången Vasakärven.

Med infanterifanorna som förebild blev det kanske naturligt – men felaktigt – att

korset hamnade i mitten på fanduken och så förblev det även efter det att 1906 års flagglag trätt i kraft. Felaktigheten sattes på pränt i SFD:s minnesskrift 1940. I skriften "Flaggan och Fanan – regler och anvisningar" utgiven av Stiftelsen Sveriges Nationaldag år 1999 finns idag klarläggande om fanans utseende. Leif Törnquist gav mig också bonusinformation att han just hanterat en fråga från statsheraldikern om en kvadratisk svensk fana som nationssymbol, där han konstaterat att det är helt felaktigt.

Biskop Thomas

Thomas Simonsson, född cirka 1380, död 1443, var en svensk biskop i Strängnäs stift och skald. För eftervärlden har han liksom dagens kändisar tappat efternamnet och vi minns honom som biskop Thomas med koppling till hans frihetssång. Visan ingår i ett krönikespel om Engelbrekt Engelbrektsson och Karl Knutsson inför kungavalet 1440. Frihetsvisan hyllar den nationella friheten och självbestämmanderätten: "Frihet är det bästa ting".

År 1943 högtidlighölls 500-årsminnet av biskop Thomas' död. Vi vet nog inte hur han såg ut. Det är vanskligt att fästa tilltro till bilden på hans grav i Strängnäs domkyrka. SFD anlätade Åke Nothberg (1891-1973), som tog fram ett motiv, som visar en stående prästman med höjd högerhand och en korsstav i vänster hand. Motivet finns både som brevmärke och nålmärke i papper.

Biskop Thomas på brevmärke och nålmärke år 1943.

Lejonbackслеjon

På Lejonbacken vid Stockholms slott finns det två skulpterade lejon. Lejonen har egna identiteter, men båda vilar vänstertassen på ett klot. Båda lejonen är skulpterade av den franske skulptören Bernard Fouquet, som kopierade efter original i marmor, ursprungligen i Villa Medici i Rom. Medicilejonet finns kopierat på många håll i världen och har också hamnat på frimärken. För ett svenskt frimärke från 1920-talet har Einar Forseth (1892-1988) utgått från det västra av de två Lejonbackслеjonerna. Frimärken av lejontyp har blivit ett begrepp.

När man tittar på SFD:s brevmärke från 1947 finner man att lejonet vilar sin högra tass på klotet, vilket alltså inte motsvarar någon av Lejonbackens skulpturer. Brevmärkeskonstnären har använt det vanliga knepet om man vill maskera inspiration: spegelvändning. Anders Henschen (1914-2003) har formgivit SFD:s brevmärke från 1947.

Einar Forseths lejonfrimärke och
Anders Henschens brevmärke från 1947.

Post från Svenska Flaggans Dag

På vissa massförsändelser från företag har det förekommit så kallade utdelningsstämplar. Orddelen ”stämpel” kan förvilla. Jämför dock med helsakernas ”tryckta frimärke” som kallas valörstämpel. Utdelningsstämplar introducerades 1935. SFD har använt utdelningsstämplar för avgående post, sannolikt för massutsända brev till företag med rekvisitionsblanketter.

Samlare har funnit att det är ganska ovanligt att finna SFD:s brevmärken på privatpost från 1900-talets första halvsekel. Det kan

bero på att SFD främst vände sig till företag med presentation av sitt utbud av brevmärken och vykort.

Exempel på brev från SFD med utdelningsstämpel, sannolikt från år 1948, eftersom det årets brevmärke finns på försändelsen.

Örlogsfartyg anno 1562

SFD:s brevmärke från år 1948 återger ett fartyg med årtalet 1562. Det rör sig alltså inte om något jämnt årtalsjubileum. Årtalet hänför sig till den äldsta dokumentationen kring en svensk örlogsflagga. Erik XIV:s instruktion till amiralerna Jöns Bonde och Jacob Bagge vid färd till Skottland 1562 var att föra flagga med ”gullt udi korsswijs fördeelt på blått”. Vid denna tid var örlogsflaggan tvåuddig. Att för- och akterflaggorna är tvåuddiga framträder inte särskilt tydligt i brevmärket där Lennart Fagerlund signerat med LF i nedre vänsterdelen av bilden. Under 1600-talet övergick man till den idag gängse treuddiga örlogsflaggan.

Brevmärke från 1948.

Ostindiska kompaniet fick på sin tid undantag och rätten att föra tvåtungad svensk flagg på sina fartyg. Repliken av ostindiefararen *Götheborg*, som sjösattes 2003, är utrustad med en sådan flagga. Svenska Posten firade sjösättningen av repliken med en frimärksutgåva där illustrationen på FDC-kuvertet visar den tvåuddiga Ostindiefartygsflaggan. Den tvåuddiga flaggan finns också på Posten Frimärkens Porto Betalt - kuvert, som användes då man för en utländsk publik skulle marknadsföra frimärksutgåvan med *Götheborg* år 2003.

Svensk flagga i Sydkorea

Livaktiga Huddinge Frimärksklubb bjöd i sitt informationsorgan *Taggen* nr. 3, 2011 på "Klurigt om Svenska Flaggan". En av frågorna var: "På hur många svenska frimärken finns den svenska flaggan avbildad?" Jag avslöjar inte antalet här, men när man räknar in flaggan som bimotoiv kommer man upp i ett anseeligt antal.

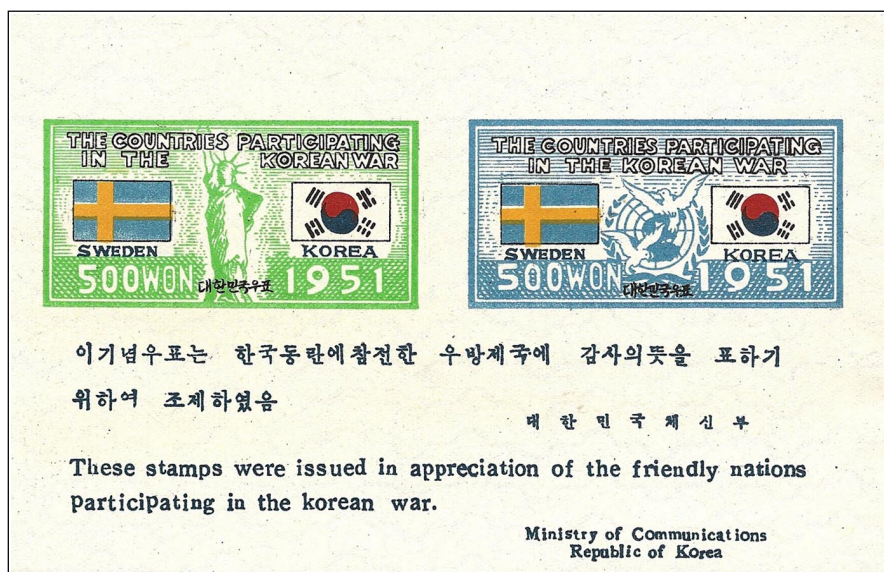
Sverige var faktiskt inte först med att tydligt och i färg avbilda den svenska flaggan på frimärken. Samlaren Bengt Adickes gjorde mig uppmärksam på att Sydkorea 1951 gav ut en legendarisk serie med inte mindre än

42 frimärken med flaggor från de 21 länder som på olika sätt deltog i Koreakriget under FN-flagg. Varje lands flagga avbildas tillsammans med Sydkoreas flagga på två frimärken i serien: ett med grön bakgrund och Frihetsgudinnan som mittmotiv, det andra med blå bakgrund och ett FN-emblem samt två duvor. Frimärken gavs ut även otandade i souvenirark. Frimärken och souvenirark innehåller en del engelsk text kring frimärkenas tema, så att även vi som skolkat från koreanska språklektioner kan ta till oss informationen.

Frimärksutgivaren Sydkorea fann att frimärken med flaggor lockade samlare från fjärran länder. Inför 15-årsjubileet av Koreakriget gav man år 1965 ut en ny flaggserie, men nu reducerade man antalet frimärken genom att flera länders flaggor fick samsas på samma frimärke. Sveriges flagga återgavs tillsammans med fyra andra länders flaggor.

Svenskt flaggfrimärke 1955

Den 6 juni 1955 utkom två frimärken i tre-färgsoffset med anledning av 50-årsminnet av den år 1905 stadfästa nya svenska flaggan – utan unionsmärke och i de ljusare färgerna. När man ibland anger 40-årsjubileum av

Sverigeanknuten Koreautgåva från 1951 i ett otandat souvenirark.

Svenska Flaggens Dag borde man rätteligen tala om 40:e gången som dagen anordnades.

För bakgrunden till svenska frimärksmotiv till och med 1960-talet går man gärna till postmuseichefen Gilbert Svensons (1919-1987) studier. Som konstvetare publicerade Gilbert Svenson inte mindre än tio artiklar om "Stildrag hos våra frankotecken" i *Postryttaren* 1962 - 1971. Han använde som underlag bland annat förslagsteckningar ur Postmuseums arkiv. Flaggutgåvan behandlar Svenson under rubriken "Målare och grafiker som frimärkstecknare", ursprungligen publicerad i *Postryttaren* 1969 och sedan ingående i samlingsvolymen "Stildrag hos våra frankotecken 2", utgiven 1973. Flaggfrimärket kommenterar författaren enligt följande:

"Frimärksteckningen (målningen) gjordes av Olle Olsson-Hagalund (1904-1972) som skildrar flaggan som ett "fönster" med gult kors och blå gardin inom en ganska stramt tecknad ram. I ramens övre list är valörsiffran dubblerad på ömse sidor om en kunglig krona. Ett par skisser till de båda valörerna 10 och 15 öre har en festivitas och färgfriskhet som är typisk för Hagalund. Esseltes tryck är striktare men samtidigt litet torrare än konstnärens utkast. I den svenska frimärksproduktionen var dessa frimärken något helt nytt, som förebådade det sena 60-talets produktion av flerfärgsmärken i olika tryckförfaranden."

Våren 1955 var Postens frimärckstryckeri hårt engagerat för bland annat tryckning av frimärken till 100-årsminnet av våra första frankotecken. Flaggfrimärkena framställdes på Esseltes tryckeri. Det blev första gången som svenska frimärken trycktes i trefärgstryck i offset.

Sigurd Tullberg (1909-1998) fick för tidskriften *Nordisk Filateliskräkning* följa framställningen. I *Nordisk Filateli* nr. 6, 1955 presenteras hur man på tryckeriet på alla möjliga sätt försökte hålla hög kvalitet. Peter Lorentzon har i *Filatelisten* nr. 5, 2015 närmare studerat det färdiga resultatet och noterat att det finns flagranti perforeringsmissar, utöver otandade höger- och vänster-

sidor av 10-öresvalören, som katalogiserats i *Facit Norden*.

Särskilt intressant med Peter Lorentzons framställning är för mig att han i bild återger två frimärksförslag utöver det antagna från "Hagalund". Gilbert Svenson hade helt koncentrerat sig på det slutliga frimärket. Via kontakt med Peter Lorentzon har jag fått fram att förslag inhämtats från fem konstnärer: Mark Sylwan (1914-1994), Götrik Örtenholm (1913-2005), Tage Hedqvist (1909-1997), Gunnar Preiby (1904-1991) och Olle Olsson "Hagalund". Konstnärernas förslag, som jag återger, har hämtats från Postmuseum.

Ett ej antaget förslag av Mark Sylwan. Det som återges utöver flaggan kan vara en kvist med t.ex. frukt- eller bärträdslomning. Designen är mycket lik brevmärken från tiden. Postmuseum.

Ett ej antaget förslag av Götrik Örtenholm. Postmuseum.

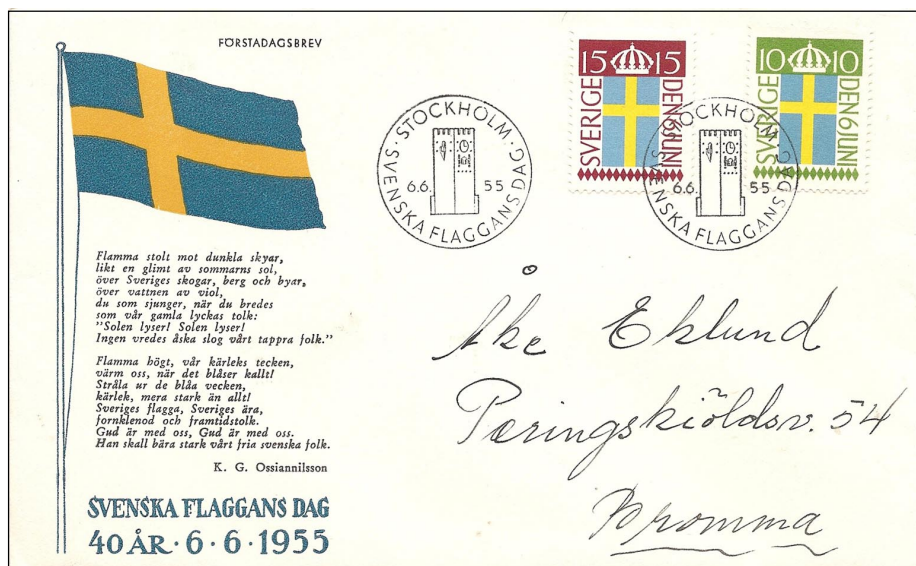
Ett ej antaget förslag av Tage Hedqvist.
Postmuseum.

Ett ej antaget förslag från Gunnar Preiby. Han fick revansch när han åren 1958 och 1959 utformade SFD:s brevmärken. Postmuseum.

Förslag från Olle Olsson "Hagalund" med motto "Glad Post" tillsammans med de två slutligt utgivna frimärkena. Postmuseum.

FDC Svenska Flaggans Dag 1955. I stämpeln Olympiastadions klocktorn.

Skulptur 1958

Stadionarkitekten Torben Grut (1871-1945) hade visioner om en skulpturpark vid Olympiastadion. Först på 1930-talet förverkligades något, då mot Valhallavägen restes några skulpturer, varav "Löparna" av Carl Eldh

(1873-1954) finns som motiv på SFD:s brevmärke år 1958 efter Gunnar Preibys formgivning. Statyn togs även som symbol för de EM-tävlingar i friidrott som utkämpades på Stadion samma år. Under intensiva studier

på Stadion inför arbetet med "Löparna" fängslades Eldh av en slutstrid mellan två löpare vid målsnöret. I ett lyckligt ögonblick skisserade Eldh upp en slutstrid då den ena löparen just sprängt målsnöret och avstannande sträcker upp armarna i luften medan den andra med ett långt kliv och framåtböjd överkropp söker brösta sig fram mot snöret. Förutom vid Stadion i Stockholm finns skulpturen vid Gyllene Uttern utanför Gränna och i Mästarnas Park i Hällefors.

Carl Eldhs Löparna på brevmärket från 1958.

Kerstin Edefalk och Moder Svea

Kerstin Edefalk (1919-2012) svarade för SFD:s brevmärken 1960-1964. Hon var reklamtecknare, bosatt i Norrköping. Hennes namn väckte minnen från läsupplevelser under min ungdom. Sörlins Förlag i Norrköping gav ut Enid Blyton, till vars böcker Kerstin Edefalk gjorde bokomslag. När jag nu stötte på namnet Kerstin Edefalk i samband med SFD fick det mig att plocka fram Blytons "Den mystiske grannpojken".

Brevmärken från 1960 och 1961.

Brevmärken från 1962 och 1963.

För SFD:s brevmärken åren 1960-1963 återger Kerstin Edefalk flaggan på exakt samma sätt, kompletterat med vissa motiv-element. Jag har lagt mest intresse på att studera märkena från 1960 och 1964. Hon återger 1964 en svensk flagga och en stående Moder Svea med lilla riksvapnet och spira mot bakgrund av en Sverige-karta.

Brevmärke från år 1964.

För Moder Svea kan hon ha inspirerats av Mark Sylwans Moder Svea som återgavs på framsidan av 1.000-kronorssedeln, samt på baksidan av 5-kronorssedeln. Tusen-kronorssedeln introducerades 1952 och den här typen av femkronorssedel 1954. Båda blev ogiltiga som betalningsmedel 1987. Som modell för Moder Svea använde Mark Sylwan 1947 års vinnande "Mälardrottning", fotomodellen och mannekängen Greta Hoffström (född Premfors). "Expressens Mälardrottning 1947 har blivit Moder Svea!" utropade kvällstidningen år 1952.

Jag har i samband med SFD:s brevmärke 1947 konstaterat att spegelvändning kan vara ett sätt att maskera inspiration. För brev-

märket 1964 är det inte en spegelvändning utan en lätt vridning.

För mig ger samlarobjekten inspiration till kulturutblickar. Tryck- och perforeringsvarianter ger mig ingen inspiration, men jag är medveten om att smaken är olika. Åke Torkelstam (1920-2006) presenterade i *Bältespännaren* nr. 2, 1987 en del varianter. I samband med mitt intresse för SFD fick jag kontakt med Tony Ward i Australien. Han sitter på andra sidan jordklotet och har nämnt att slumpen gjort att han intresserat sig för SFD. Tony Ward finner de tidiga SFD-färgstrycken överlägsna många samtida enahanda brevmärken.

Ur Tony Wards samling har jag fått ta del av några varianter och jag gör exemplifieringar knutna till märket från år 1960. Det kan noteras att det generellt är ganska ovanligt med feltryck av olika slag för SFD:s brevmärken.

Brevmärket år 1960. Det övre märket saknar den ljusbruna bakgrundsfärgen och de nertill är felperforerade.

Svenska Flaggans Dag 50 år

År 1966 fyllde flaggdagen 50 år. Det årets brevmärke utformades i naivistisk stil av konstfackseleven Lennart Norman. I brev-

märket återges en röd stuga med en flaggstång. Under motivet hänvisning till 50-årsjubileet med årtalsangivelse 1916-1966.

Den 6 juni 1966 inbjuder till jakt på poststämpel med 6-siffrig datering: 6.6.66. Om stämplingen gjorts i postkupé 66 kan den kuriosumsökande filatelisten känna sig extra nöjd. Vid den aktuella tidpunkten trafikerade postkupé 66 Bollnäs – Långsele.

Karin Ylysuvanto

Bland konstnärer för SFD finns både etablerade artister och tecknare ur de djupa folklagren. Precis som i folkskolans gamla läsebok sken solen från en klarblå himmel när liten Karin, 8 år, mötte kungen den 6 juni 1975.

Karin Ylysuvanto från klass 2 i Skärsätra skola på Lidingö satt i som margrön kjol och vita knästrumpor på en bänk alldeles intill kungen. "Den blomstertid nu kommer" från skolavslutningen kanske fortfarande ringde i öronen på henne. Karin hade ritat affischmotivet för SFD år 1975, som även blev det årets brevmärkesmotiv. "Vilken fin teckning du gjort", sade kungen till henne då hon fick trippa fram för att få pris.

Två barn med flagga och blomma på brevmärket från 1975.

För att öka intresset kring SFD har man haft vissa kringarrangemang. På Skansen i Stockholm anordnades ballonguppstigningar åren 1974 och 1975. Båda åren ackompanjerades evenemangen av minnespoststämpel.

Ballonguppstigningar vid SFD på Skansen 1974. Sveriges flagga samt varmluftsballongerna Chiquita och Barbara.

Ballonguppstigningar anordnade 1975 av Ballon Club Beatrice-Aurore med ballongpost.

I flaggans tecken på Postmuseum 1976

På 1970-talet var det Stiftelsen Frimärks-främjandet som höll i trådarna för Frimärkets Dag. Organisationen hade sitt kansli i närheten av min arbetsplats. Jag träffade flera gånger på initiativtagaren Carl Filip Borgh (1905-1994) som pekade ut riktningen med sin promenadkäpp och i hans släptåg tassade ämbetsmannen Hans Jedsby (1908-1982). På våren 1976 hojtade Hans Jedsby till mig att SFD 60 år skulle firas med en

utställning på Postmuseum den 4 juni – 6 september. Hans Jedsby hade under många år samlat objekt kring SFD. Som komplement till Hans Jedsbys material från SFD hade Postmuseum sammanställt 374 blad som en utställningssamling på temat ”Flaggor på frimärken”. Detta hände sig under Postmuseums storhetstid då det årligen anordnades flera utställningar. SFD-utställningen invigdes av Prins Bertil (1912-1997) i närvaro av 331 personer. Prinsen överlämnade SFD:s hedersplakett i silver till arrangerande Postmuseum och Hans Jedsby kunde stoltsera med att han fick en hedersplakett i guld.

Prins Bertil ler förnöjt vid åsynen av Gustaf Ankarcronas affisch från första Svenska Flaggans Dag 1916. Storsamlaren Hans Jedsby ses till höger om prinsen. Bild från *Posttryttaren* 1977.

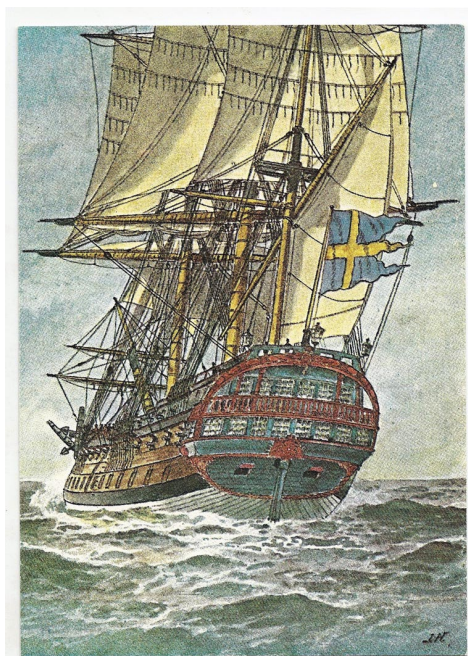
Efter en introduktion av Postmuseums chef Sven Carlin (1917-1992) fick vernissagebesökarna lyssna till en av de verkligt stora folkbildarna, historikern Alf Åberg (1916-2011), som höll föredrag kring flaggans historia.

Till utställningen utgavs ett specialkort som försågs med en minnespoststämpel. Det togs också fram ett vykort tryckt på Postverkets Tryckeri (PT-kort Ö 54). För detta kort utgick man från SFD:s officiella vykort år 1922 med Jacob Häggs linjeskepp *Gustaf III*. I motsats till det ursprungliga vykortet täcker målningen helt bildsidan på PT-kortet.

Det är trist att SFD 60 år inte firades med ett nytt brevmärkesmotiv. Man återanvände märkesbilden från 1952, som utformades av SJ:s reklamkonstnär Per Sundberg (1915-2008).

Postmuseums specialkort vid SFD-utställningen 1976. Flaggvinjetten i kortets vänsterdel är hämtad från en illustration på det gåvodokument som genom åren åtföljt utdelade flagg- och fangåvor. Kortet har här försetts med årets brevmärke.

PT-kort utgivet i samband med Postmuseums utställning "I flaggans tecken", sommaren 1976. Jämför vykort och brevmärke från 1922.

Vid Postmuseums utställning "I flaggans tecken" visades flera exempel på flaggor, bl.a. en postflagga med ett krönt posthorn i det övre inre blå fältet. Denna flagga användes på postförande fartyg. Vykort med postflagga är ett gott exempel på hur filatelistiska

och posthistoriska samlarområden "hänger ihop". Ett sådant vykort skulle mycket väl, förutom i en samling om den svenska flaggan, även kunna ingå i en samling om t.ex. svenska postförande fartyg. På vykort från tidigt 1900-tal kan man finna både två- och tretungade postflaggor. Det krävs goda vexillologiska (vetenskap om flaggor, fanor etc.) kunskaper för att fullt ut få grepp på vad som är rätt och fel i flaggavbildningar.

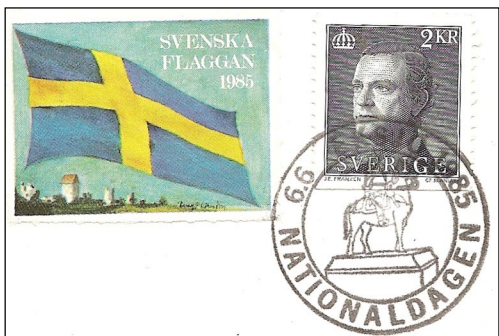

Postflagga med krönt posthorn i det övre inre blå fältet. Vykort ingående i sortimentet i dagens Postmuseibutik med baksidestexten "Ur Postmuseums samlingar". Kortet är en reproduktion av ett äldre vykort, sannolikt från omkring 1910.

Kunglig glans ute i landet

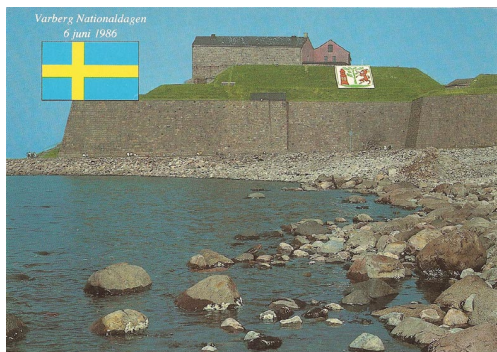
Vid Svenska Flaggans Dag har kungaparet sedan många år under dagtid besökt någon ort i landet för att sedan hinna hem till flaggfirandet i Stockholm på kvällen. År 1985 fick Eksjö kunglig glans och minnespoststämpel. Nationaldagsfirandet ägde rum på Eksjö torg. Torgets rytтарstaty återgavs i minnespoststämpeln och anspelar på att festivitäs i Eksjö brukar innehålla parader med Smålands husarer.

Jag brukar inte befatta mig med tobak, men jag är bekant med Greve Hamiltons tobaksblandning. Gilbert Hamilton (1869-1947) som givit namn åt tobaksblandningen utnämndes 1921 till chef för Smålands husarregemente. Rytтарstatyn tillkom efter ett upprop av regementschef Hamilton.

Ryttarstatyn "Husaren" till minne av Smålands husarregemente. Brevmärket från 1985 visar flaggan över Visby ringmur.

Vid Nationaldagen 1986 i Varberg kunde kungen se den kulknapp som enligt traditionen ändade Karl XII:s liv. Lokalt tog man fram ett vykort som visade stadens fästning och en svensk flagga.

Varbergs lokala nationaldagskort från 1986.

Nationaldagen i Varberg år 1986 firades med en minnespoststämpel med flagga och en otydlig vy över Varbergs fästning.

Årets SFD-brevmärke visar en bild från den helg då många anser att nationaldagen borde firas: Midsommar.

Nationaldagen 1987 satte sin prägel på Nyköping. Årets SFD-brevmärke visar Nyköpingshus efter en målning av Nyköpingskonstnären Uno Dewoon (1909-1988). Kungaparet gästade Nyköping och minnespoststämpelns motiv tog fasta på stadens historia inom myntprägling.

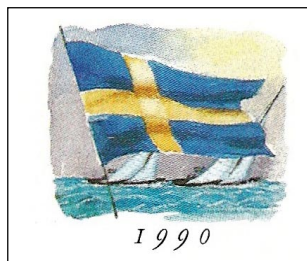

Brevmärke från 1987. Minnespoststämpel med en brakteat, präglad i Nyköping under Knut den Långe (kung 1229-34).

Portofritt nationaldagsvykort

Brevmärket från år 1990 har vid utgivning som vykort utformats som ett något förvånande tallriksmotiv. Bakgrunden är att SFD i samarbete med tidningen *Land* givit ut brevmarkesmotivet också som samlartallrik. Man marknadsförde det som den första i en serie tallrikar. Men avsättningen blev nog inte den förväntade, varför det sannolikt inte kommit någon tallrik senare år.

När SFD i samarbete med tidningen *Land* gav ut vykort lockade man också in Posten i samarbetet. Posten sponsrade portot och i en frimärksruta och i text på kortets adressida presenterades portofriheten. Vykortet är alltså en form av privat helsak. Många kort-avsändare upptäckte inte – eller vågade inte tro på – portofriheten utan frankerade ändå.

Brevmärket från år 1990.

År 1991 firades Svenska Flaggans Dag 75 år. Kungaparets dagbesök gick till Umeå. Både i Umeå och Stockholm uppmärksammades jubileet med minnespoststämpel med samma utseende i båda orterna.

Minnespoststämpel i Umeå SFD 75 år.

Skansen

På 1960-talet kunde man inte längre fylla publikytorna på Olympiastadion i Stockholm för flaggdagens huvudfest i kunglig närvaro. Festen flyttades 1963 över till det något mindre och intimare Solliden på Skansen. Därmed var cirkeln sluten i och med att det var där som Hazelius först startade år 1893 med en hyllning till flaggan. Även de år då huvudfesten inte ägt rum på Skansen hade man på friluftsmuseet hållit liv i Hazelius' initiativ från 1893, genom att anordna ett eget firande.

Med ett undantag har man sedan 1963 hållit till på Skansen. År 2002 kunde man läsa att "Den kungliga kortegen går i år till Stockholms Stadion istället för att traditionsenligt gå till Skansen". Stockholms veckolånga 750-årsfirande gjorde att man satsade rejält på nationaldagen och förlade evenemanget till Stadion det året.

Skansen fyllde 100 år 1991. Det uppmärksammades med ett antal frimärken i häfte och maxikort. Acke Oldenburg (1923-2005) svarade för förlagor. FDC-stämpeln återger Skansens posthus, som år 1963 flyttats från småländska Virserum. Ett frimärke och motsvarande maxikort har flaggmotiv som kan knytas till nationaldagsfirandet på friluftsmuseet.

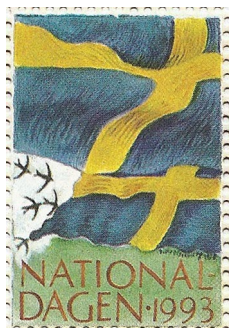

Skansens posthus från Virserum i FDC-stämpeln.

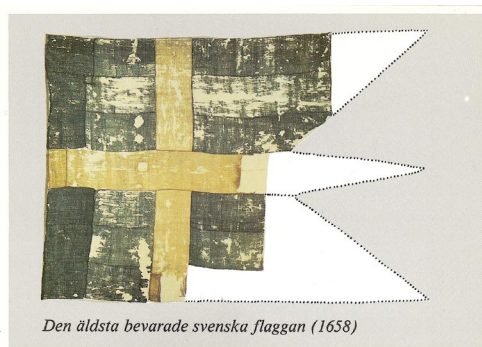

Maxikort Skansen 100 år från 1991. Stämpeln visar i övre delen Skansens utsiktstorn Bredablick och i nedre delen folkdanspar.

SFD:s brevmärke från 1993 återger flaggor tecknade av Acke Oldenburgs. Brevmärket utgavs under den period 1990-2005 då det även gavs ut vykort med brevmärkets motiv. Men år 1993 är ett undantag. Kanske ville inte konstnären tillåta vykortsutgivning? Vykortet från 1993 visar istället den äldsta bevarade svenska flaggan.

Acke Oldenburgs brevmärke 1993 med två flaggdukar och fem svalor.

Den äldsta bevarade svenska flaggan. Holländskt krigsbyte vid slaget i Öresund 1658. Flaggan finns idag i Rijksmuseum i Amsterdam. Vykort från Carlaförlaget nr 3713.

År 1993 firades kung Carl XVI Gustaf 20 år som regent och att drottning Silvia fyllde 50 år med ett frimärkshäfte med fyra motiv. Ett frimärke visar monarken vid nationaldagsfirandet.

Kung Carl XVI Gustaf vid nationaldagsfirandet på frimärke från 1993.

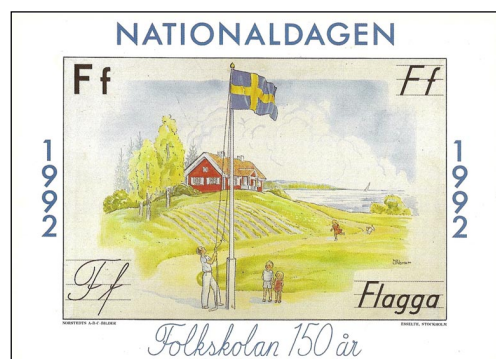
Bokstavsplansch

Maj (Mary) Lindman (1886-1972) var barnboks författare och illustratör. Hon debuterade 1921 med en bilderbok om pojarna *Snipp, Snapp och Snurr*. Den följdes av många böcker med samma huvudpersoner, liksom den 1940 utgivna boken om flickorna *Rufsi, Tufsi och Tott*. Lindmans böcker präglas av lantliga, idylliska miljöer i traditionell stil.

Hennes planscher som mer än några andra förknippas med klassrummet är de som visar månader och bokstäver. På månadernas planscher skiner alltid solen och alla är glada. Maj Lindman illustrerade tolv månadsplanscher och bokstavsplanscher för alfabetets bokstäver. Planscherna var gjorda för igenkänning och katalysator för samtal med läraren.

Maj Lindmans bokstavsplanscher visas ofta på skolornästalgiska utställningar, 2013 på Torekällmuseet i Södertälje och 2015 på nyöppnade Norrtälje konsthall, där förra Postmuseumchefen Pernilla Klingofström nyligen tillträdde som chef.

År 1992 anknöt SFD till folkskolans 150-årsjubileum genom att återge Maj Lindmans bokstavsplansch för bokstaven F som i Flagga. Motivet utgavs både som brevmärke och vykort.

Maj Lindmans plansch har i marginalerna kompletterats med text och årtal. Vykort från Carlaförlaget nr. 3466.

Fotoförlagor

Från och med år 1994, med undantag för år 1995, har SFD:s reklammaterial baserats på fotoförlagor. Jag ger några exempel.

Den första fotoförlagan visar kungaslupen *Vasaorden* på Stockholms vatten med Norr Mälarstrand i bakgrunden. Fotot har tagits av den nyligen bortgångne fotografen Lars Tunbjörk (1956-2015). Tunbjörk har givit ut fotoböcker och haft många utställningar. År 1982 utsågs han till årets fotograf.

Kungaslupen *Vasaorden* på Riddarfjärden.
Brevmärke från 1994.

År 1998 kunde kung Carl XVI Gustaf fira 25 år som regent. Silverjubileet uppmärksammades med frimärke och minnesmedalj. Också SFD passade på att stämma in i hyllningen. Man fann fotografen Leif R. Janssons foto, visande hyllningen två år tidigare. Kung Carl XVI Gustaf tar på sin 50-årsdag den 30 april 1996 emot folkets hyllning på Lejonbacken vid Stockholms slott.

Kung Carl XVI Gustaf 25 år som regent hyllas med foto från sin 50-årsdag vid Lejonbacken på årets brevmarke.

Sveriges nationalbakelse

Inger Åberg är främst känd som textilkonstnär. När hon år 1998 utformade sex bakelsefrimärken, bland annat Nationalbakelse, fick man en förnimmelse av målade broderier.

Nationaldagsbakelsen ska inte förväxlas med Sverigebakelsen.

"Nationalbakelsen" på frimärke från 1998.

År 1984 utlystes en tävling, initierad av Arla, för att skapa en Sverigebakelse. Det vinnande bidraget var en gräddig boll, med klar syftning till "den snöiga Nord". Inget fel på smaken, men det blev ingen folklig succé.

År 1994 utlyste Frukrådet en tävling för att få fram en bakelse särskilt för Sveriges nationaldag. Tävligen vände sig till unga konditorer. Vinnare blev Helena Bergsmark på Café Gateau i Stockholm. En mazarinbotten garneras med skivade jordgubbar, smaker som smeker en svensk gom. Den är inte bara god, den är lättbakad och perfekt för utflykten i sommarhagen. Jordgubbar tilltalar svensken, men man kan möjligen tycka att den 6 juni är det alltför tidigt på året för att allmänt kunna ha tillgång till jordgubbar. Inger Åbergs sex bakelsemotiv trycktes även på en speciellt framtagen kaffekopp och assiett.

EU-flaggan

Det är inte ofta som man ser EU-flaggan på flaggstänger i EU-landet Sverige. År 2001 tog SFD fasta på att Sverige under det första halvåret var ordförandeland i EU. SFD:s brevmarke visar ett foto, där Jan Rietz fångat två flaggstänger med Sveriges och EU:s flagga. Det man minns från Sveriges ordförandeskap är att staden Göteborg vandaliserades vid kravaller. Europeiska rådets möte i Göteborg kunde dokumenteras genom försändelse med minnespoststämpel.

Perforerat brevmärke från 2001.

Självhäftande brevmärke 2001.

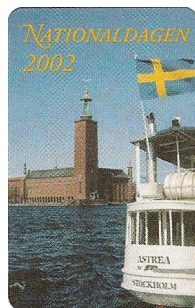
Med start år 2001 utgavs även självhäftande brevmärken. Mats Edström, som varit engagerad vid katalogiseringen i *Facit Sverige* av SFD:s brevmärken, har uppgivit att perforerade märken gavs ut i en mindre upplaga för samlarändamål, parallellt med den i framställningen billigare och större självhäftande upplagan. Detta är i sig ett mycket tveksamt beslut SFD tagit. Man bedömer att man har två olika kundgrupper, en märkesanvändande allmänhet och en som är samlare av dessa brevmärken. Det är ett litet annat sätt än hur postförvaltningar i andra länder har hanterat denna problematik.

Från Riddarholmen mot Stadshuset 2002

Ulf Sjöstedt (1935- 2009) var en av våra stora fotogiganter. ”En bra fotograf kan ta bra bilder med en dålig kamera, men en dålig fotograf kan aldrig ta bra bilder med en bra kamera.” Med de orden river Ulf Sjöstedt alla krav på tekniska prestanda.

Vid sidan om sin karriär på Victor Hasselblad AB i Göteborg var han en mycket flitig fotograf med ett brett motivområde. Inom fotokonst framhålls ofta hans bilder av ägg. För allmänheten är han mest känd för sin stora fotoboksproduktion och i svenska guideböcker finns bilder av Ulf Sjöstedt. Som exempel från Skåne återges ofta en liten gul kuststuga med en vajande svensk flagga vid Torekov.

När SFD letade motiv inför 2002 fann man en flaggbild av Ulf Sjöstedt från Stockholm. En båt med svensk akterflagga ligger förtöjd vid Riddarholmen och i bakgrunden syns Stockholms Stadshus. Båten har en lång historia. Den byggdes 1875 för ångdrift vid William Lindbergs verkstad vid Södra Varvet som *Wärsta* för att sedan 1957 vara försedd med dieselmotor. Fartyget har haft många ägare och skilda namn. Då Ulf Sjöstedt fotograferat fartyget skedde det under dess tid 1994-2005 som *Astrea af Stockholm*. Idag har fartyget hemmahamn i Trollhättan under namnet *Elfkungen*.

Självhäftande brevmärke från år 2002.

Fotograf Ove Eriksson

I lantlig miljö utanför Nossebro i Västergötland bor fotograf Ove Eriksson. Vid hans

röda byggnad finns en flaggstång, men det är inte den egna hemmiljön på brevmärket år 2003. Det fotografi som utgjort förlaga visar en av byggnaderna vid Gumsgården på södra Kinnekulle. Här vid Gum finns resterna av en borg från vikingatid. När Göran Liljenroth (1918 -2004) dokumenterade historien fick boken titeln ”Gum – Svea rikets navel”. En bild av Ove Eriksson utgjorde förlaga även för brevmärket år 2004. Denna gång blev det en flagga vid Huvudskär, Stockholms skärgård.

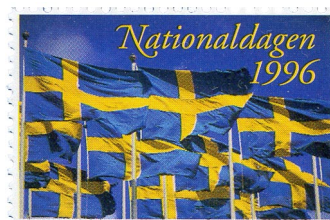

Brevmärken utgivna 2003 (perforerad) och 2004 (självhäftande).

Avskedsflaggning

År 2005 blev Nationaldagen helgdag. Man skulle då kunna tänka sig att det manifesterades med ett extra vackert brevmärke, men man tog inte fram något nytt motiv, utan repriserade Jan Rietz' bild med flaggsamling från år 1996. Man kunde ana att det rörde sig om en avskedsflaggning. År 2005 blev det sista året för utgivning av Svenska Flag-gans Dags brevmärken och vykort.

Den digitala tillvaron har nog påverkat. Riktiga brev och kort är utrotningshotade. Vi lever i en turbulent föränderlig värld. År 2003 blev sista året för Nationalföreningens julbrevmärken. Man uppgav att postkontorens nedläggning innebar att man tappade sin huvudsakliga försäljningskanal.

År 2005 återupprepades motivet från år 1996.

Ansiktsmålning i flaggfärger

Konstprofessorn Sara Kristoffersson inleder sin år 2015 utgivna bok ”Ikea. En kulturhistoria” med en kommentar som uppsnappats då Sverige spelade en fotbollsmatch i EM-slutspel: ”Varför är de svenska fotbollsspelarna sponsrade av Ikea?” De blågula dräkterna väckte associationer till Ikea snarare än till den svenska flaggan.

Ursprungligen var flaggans användning styrd av ett strikt regelverk. Sedan några årtionden förekommer vid stora idrottsevenemang betydligt friare bruk och entusiastiska anhängare ansiktsmålar sig i landets flaggfärger. Österrikiska posten tog fasta på detta inför Fotbolls-EM 2008. 16 nationer var kvalificerade för slutturneringen. I två souvenirark om åtta frimärken i varje presenterades nationer med ansikten i flaggans utseende.

Frimärke från Österrike år 2008 med svensk ansiktsmålning.

Det svenska frimärksåret 2011 inleddes med en utgåva med benämningen Blågult. I *Bulletin* nr. 1, 2011 konstaterar Posten att de elektroniska meddelandena sköljer över oss, men att denna snabba kommunikation ger inget bestående minne. Det gammaldags

brevet vittnar om omtanke. Posten påtalar att frimärkena ”Blågult” fungerar till alla typer av hälsningar. Alla filatelister är dock inte så förtjusta i dessa ”klisterlappsdekaler”. De fyra frimärkena med temat blågult visar olika exempel på användning av flaggan, bland annat som målning i pannan vid idrottsevenemang.

I samma bulletin påstår Posten att Svenska Flaggens Dag blev nationaldag 1982. Bestämmelsen antogs 1982, men tillämpades först från och med 1983.

Dessa frimärken med flaggmotiv gavs ut den 27 januari 2011.

Mina motivnavigeringar kring SFD har nått sluthamn. Jag har försökt att visa på hur det berikar vårt samlande när vi använder samlarobjekten för historiska och kulturella utblickar. Brevmärken från vissa år har jag inte berört. Jag har valt de år där jag kunnat historiskt eller geografiskt förankra motiven. Som slutackord följer några katalogiseringar där *Förteckning 1* i kronologisk ordning presenterar alla SFD brevmärken med uppgifter om konstnärer/fotografer och motiv. I *Förteckning 1* markeras och hänvisas även till ytterligare katalogiseringar för presentation av vykort som utgivits i samband med SFD.

Förslag till brevmärke 1940. Utförd av Åke Nothberg med motto "Svea", lejonet och tre vågor,

Källor och litteratur

Riksarkivet, Stockholm.

Stiftelsen Sveriges Nationaldags arkiv, serie J, L:1, 3-4.

AFA Jule- og Velgørenhedsmærker fra hele Norden,
2012.

Bältespännaren,
1967:2-4, 1987:1-2, 2004:2.

Ehrensverd, Ulla,
Medaljgravören Erik Lindberg 1873-1966,
1-2.
Stockholm 1974-1988.

Facit Sverige,
2015.

Filatelisten,
2015:5.

Flaggor: från fälttåg till folkfest,
(red. Leif Jansson).
Lidköping 1993.

Millrath, Sigrid,
Tror fröken att det klarnar? : Sigrid Millraths
minnen från Oscar II:s tid och Artur Haze-
lius' Skansen (red. Arne Biörnstad).
Stockholm 1993.

Nordisk Filateli,
1955:6, 1976:7, 1983: mars.

Postmuseum,
Pressmeddelande 1976-05-31: I flaggans
tecken.
Stockholm 1976.

Postryttaren,
1977.

Samlartidskriften Triumf,
1986:2.

Stillström, Gunilla,

Flaggan i topp: Svenska flaggans dags brev-
märken 1916-1935.

D-uppsats, Konstvetenskapliga institutionen,
Stockholms universitet, vt 2000.

Svensk numismatisk tidskrift,
2005:5.

**Svenska flaggans dag 1915-1955: en min-
nesskrift,**
(red. Folke Hübner).
Stockholm 1955.

Svenson, Gilbert,
Stildrag hos våra frankotecken, 2.
Meddelanden från Postmuseum, 35.
Stockholm 1973.

Taggen,
2011:3.

[Tollin, Göran & Åberg, Alf,]
Flaggan och fanan: regler och anvisningar.
Stockholm 1986.

Törnquist, Leif,
Svenska flaggans historia.
Stockholm 2008.

Förteckning 1: Svenska Flaggans Dag Brevmärken och Vykort sorterade efter utgivningsår

Vy 1: Med x markeras då SFD initierat utgivning av vykort tillsammans med brevmarke.

Vy 1 -korten presenteras i Förteckning 2 och Förteckning 3.

Vy 2: Markerar då i efterhand utgivits vykort med brevmarkets motiv. CT utgåva av Centers Tygelsjö,

PT = Postverkets Tryckeri. Vy 2 -korten presenteras i Förteckning 4.

År	K=Konstnär F=Foto	Motiv	Vy 1	Vy 2
1916-1917	K: Gustaf Ankarcrona	Flagga mot bakgrund av Björkbackens säteritak i Tällberg, sjön Siljan, skog och solstrålar	X	CT
1918	K: Lydia Skottsberg	Flagga och slättlandskap	X	CT
1919	K: Lennart Nyblom	Flagga i skärgårdslandskap	X	
1920	K: Seth Martin	Flagga och två hus i sjö-fjällandskap		
1921	K: Seth Martin	Anders Zorns staty i Mora av Gustav Eriksson talande till Dalkarlarna 1521. 400 årsminnet av befrielsekriget	X	CT
1922	K: Jacob Hägg	Linjeskeppet Gustaf III under segel. En tretungad örlogsflagga i aktern. 400 årsminnet av svensk flotta.	X	PT
1923	K: Seth Martin	Två Vase-vapen flankerar Gustav Vasa efter porträtt nr. 566 i Rikssalen, Gripsholms slott. 400 årsminnet av kungaval.	X	
1924	K: Lennart Nyblom	Flagga och två herrgårdsbyggnader i sommarlandskap	X	CT
1925	K: Yvonne Milde (gift Jerring)	Flagga och tre ungdomar i nationaldräkter. I förgrunden flankeras ungdomarna av gullivior	X	CT
1926	K: Gunnar Hallström	Flagga, Gamla Uppsala kyrka och kungshögarna mot suggestiva molnformationer		
1927	K: Lennart Nyblom	Flagga, träd, havsvik och klippa		
1928	K: Eigil Schwab	Fyra flaggor över stadssilhuett		
1929	K: Torsten Schonberg	Pansarkryssaren "Fylgia" på Stockholms ström. I bakgrunden Gamla Stan med Skeppsbron.		
1930	K: Lennart Nyblom	Fränsidan av Erik Lindbergs hedersplakett 1923 för Svenska Flaggans Dag: Flagg över lagerkrans som omsluter Tre kronor.		
1931	K: Gunnar Hallström	Flagga och mittparti av herrgård med brutet tak och äreport		
1932	K: Eivor Fischer (gift Hedvall)	Tre flaggor mot Sverigekarta	X	
1933	K: Edvin Ollers	Flaggstångsrad i grönska mot blå-vit-gul himmel	X	
1934	K: Karl Hultström	Flagga och tre måsar mot ljusblå himmel	X	
1935	K: Anders Beckman	Flagga mot vit sol med strålar i blå himmel	X	
1936	K: Olle Hjortzberg	Flagga, gran och björk		
1937	K: Karl Hultström	Flagga och Gripsholms slott i grönska vid Mälaren		
1938	K: Karl Hultström	Flagga och pinassen "Calmare Nyckel" på vågtopp. Anknyter till Nya Sverigeminnet 300 år		
1939	K: Arvid Källström	Flagga, kyrka av Skånetyp i platt Skånemiljö		
1940	K: Kerstin Solbreck Pristagare i öppen tävling	Två flaggor vid Klocktornet, Stockholms Olympiastadion. Arkitekt: Torben Grut		
1941	K: Harry Bernmark	Snittblommor i öppet fönster, i bakgrunden flagga		
1942	K: Gunnar Hallström	Flaggstång med Vase och flagga mot mörk bakgrund. Anknyter till inledningsorden i "Sveriges Flagg"	X	
1943	K: Åke Nothberg	Präst med korsstav anknyttande till 500-årsjubileet av biskop Thomas' död		
1944	K: Åke Nothberg	Flagga och flottans neutralitetsvakt vid svensk kust under andra världskriget		
1945	K: Hjalmar Strååt	Flagga i Arbogamiljö. Kyrktorn och Carl Eldhs Engelbrektstaty		
1946	K: Svend Bolt	Flagga och himmel med molnskyar		
1947	K: Anders Henschen	Flagga och spegelvändning av Fouquets lejon från Lejonbacken, Stockholms slott		
1948	K: Lennart Fagerlund	Flagga och örlogsskepp från 1562 då Erik XIV gav instruktion till amiralerna Jöns Bonde och Jacob Bagge vid färd till Skottland att föra flagga med "gullt udi korsswijs fördeelt på blått"		
1949	K: Lennart Fagerlund	Flagga och lagbok		
1950	K: Lennart Fagerlund	Flaggan hissas av hemvärnsman och lotta. "Landets trygghet, hemmets värn", dikt av Tor Wibom, tonsatt av Hilding Asker framfördes vid flaggfirandet		
1951	K: Lennart Fagerlund	Flagga och säningsman		
1952	K: Per Sundberg	Flagga mot bakgrund av blå-vit himmel		

År	K=Konstnär F=Foto	Motiv	Vy 1	Vy 2
1953	K: Gunnar Sük	Flagga och Stockholms stadshustornen Tre Kronor (med anledning av Stockholms 700-årsfirande) arkitekt: Ragnar Östberg		
1954	K: Martin Hoff	Flagga och Orfeus i Carl Milles' fontän. I bakgrunden överdelen av Konserthuset, arkitekt Ivar Tengbom.		
1955	K: Lars-Erik Karlsson	Flaggdukar. Pristävlingförslag med motto "Sent"		
1956	K: Gustav Alexandersson	Tre flaggor mot blåvit himmel		
1957	K: Lennart Fagerlund	Flagga och minnessten med Tre kronor		
1958	K: Gunnar Preiby	Flagga och Carl Eldhs "Löparna" vid Stockholms olympiastadion		
1959	K: Gunnar Preiby	Flagga samt lilla riksvapnet. 150 årsminnet av 1809 års regeringsform		
1960	K: Kerstin Edefalk	Under flaggan ett dansande par i nationaldräkter (med anknytning till Hembygdskörörelsen)		
1961	K: Kerstin Edefalk	Flagga mot blåvit strimmig himmel		
1962	K: Kerstin Edefalk	Flagga samt en flick- och en pojkscout hälsar flaggan (svenska scoutrörelsen 50 år)		
1963	K: Kerstin Edefalk	Flagga mot blåvit himmel		
1964	K: Kerstin Edefalk	Flagga med en karta över Sverige i bakgrunden, samt vid sidan av Moder Svea i helfigur Tre Kronors sköld		
1965	K: Sven-Gunnar Lidmar Pristagare bland Konstfackselever	Flaggdukar och röda kors symbolen med anledning att Svenska Röda korset under 1965 firar 100 år		
1966	K: Lennart Norman Konstfackselev	Flagga, hus, träd och sol i naivistisk stil		
1967	K: Rolf Bergström	Flagga mot blåvit bakgrund		
1968	K: Richard Aue-Pogatschnigg	Flagga, silhuett av Göteborg och Gustav II Adolf statyn (skulptör Bengt Erland Fogelberg)		
1969	K: Harry Holmström	Flagga samt emblem "Rädda Barnen 50 år"		
1970	K: Harry Holmström	Flagga mot en blåvit strimmig himmel		
1971	K: Harry Holmström	Ungdomar bär flaggduk över sina huvuden		
1972	K: Harry Holmström	Flagga över motionslöpare i grön terräng som symbol för "Miljö och hälsa"		
1973	K: Harry Holmström	Två barn bär flagga på övergångsställe. I bakgrunden grönt fält och blå himmel med gul sol		
1974	K: Harry Holmström	Flagga mot blå himmel samt därunder emblem Sveriges lottakår 50 år. Motivet är en bearbetning av förslag från en tävling bland lottor.		
1975	K: Karin Yllysvantu	Barnteckningstävling. Två glada barn, det ena med en flagga det andra med en blomma		
1976	SFD:s kansli	Flagga mot bakgrund av en blåvit himmel		
1977	Reklambyrå	Flagga och rött Gustavianum-emblem med anledning av Uppsala Universitet 500 år		
1978	Reklambyrå	Flagga och symbol Riksidrottsförbundet 75 år		
1979	Reklambyrå	SFD:s rockslagsmärke, två korslagda flaggor		
1980	Reklambyrå	Flagga, skogskant, älv och björkar		
1981	Reklambyrå	Flagga och björkar		
1982	Reklambyrå	Naivistisk återgivning av flagga och två barn med var sin flagga i händerna		
1983	K: Bengt Landin	Flagga över Stockholmssilhuett		
1984	K: Bengt Landin	Flagga mot fjäll, skog och fors		
1985	K: Bengt Landin	Flagga över Visby ringmur		
1986	K: Åsa Magnfors	Flagga och midsommarstång i sommarlandskap		
1987	K: Uno Dewoon	Flagga över Nyköpingshus som fyller 800 år		
1988	K: Leif Holgersson	Två flaggor och Skara domkyrka. Skara firar 1000 år.		
1989	K: Jöran Dahlström	Flagga och röd stuga i lantlig miljö		
1990	K: Björn Dahlström	Flagga mot bakgrund av två segelbåtar	X	
1991	K: Björn Dahlström	Flagga och Kebnekaise Fjällstation. (Fjällstationen utvidgades 1990-1991 vilket kanske aktualiserade motivet.)	X	
1992	K: Maj Lindman	Maj Lindmans skolplansch, bokstaven F med flagghissning och röd stuga i lantlig miljö. Motivet refererar till folkskolan 150 år.	X	
1993	K: Acke Oldenburg	Två flaggdukar och fem svalor över ett grönt landskap		
1994	F: Lars Tunbjörk	Kungaslupen Vasaorden med flaggor i för och akter. I bakgrunden Norr Mälarsstrand i Stockholm	X	
1995	K: Kjell-Åke Holmberg	Bordsflagga och blomsterkruka i fönster med gardin	X	
1996	F: Jan Rietz	Flaggsamling	X	

År	K=Konstnär F=Foto	Motiv	Vy 1	Vy 2
1997	F: Björn Larsson Ask	Tre barnansikten och två flaggor	X	
1998	F: Leif R. Jansson	Kung Carl XVI Gustaf mottar vid Lejonbacken hyllningar på sin 50-årsdag 1996. Vid monarkens högerhand Operabyggnaden, arkitekt Axel Anderberg. Märket anknyter till C XVI G 25 år som regent 1998.	X	
1999	F: Ragnar Andersson	Flicka i folkdräkt agerar fanbärare	X	
2000	F: Michael Brannäs	Kungabarnen: Victoria, Madelaine och Carl Filip. Victoria blomsteruppvakts av en gosse i folkdräkt	X	
2001	F: Jan Rietz	Svensk och EU flagga	X	
2002	F: Ulf Sjöstedt	<i>M/S Astrea af Stockholm</i> med akterflagga vid Riddarholmen. I bakgrunden Stockholms Stadshus, arkitekt Ragnar Östberg	X	
2003	F: Ove Eriksson	Flagga och röd stuga i grönskande miljö vid Gumsgården, södra Kinnekulle, Källby församling, Västergötland	X	
2004	F: Ove Eriksson	Flagga vid Huvudskär. Stockholms skärgård	X	
2005	F: Jan Rietz	Flaggsamling (återanvändning av fotot från 1996)	X	

Förteckning 2: Svenska Flaggans Dag. Officiella vykort under den tidigaste perioden

Utöver de varianter som nämns i uppställningen finns vissa av korten med tilltryck på adressidan för användning som t.ex. rekvisitionskort eller meny.

År	Baksidestext och andra kännetecken
1916/17	Det finns två typer som igenkänns lättast genom olika tryckerier. Texten är i olika typsnitt för de två typerna. På bildsidan skiljs korten lättast genom att begynnelsebokstaven F i ordet "Flaggans" har en vänstervriden krokliknande fot i Typ 2 kortet. Bägge typerna har längst upp till vänster den tryckta texten "SVENSKA FLAGGANS DAG/OFFICIELLT BREVKORT" Tryckeri anges nederst till vänster: Typ 1: "Iduns Tryckeri -A.-B., Sthlm" Typ 2: "Tr.-A.-B. Skandia, Sthlm"
1918	Längst upp till vänster den tryckta texten "SVENSKA FLAGGANS DAG/OFFICIELLT BREVKORT" Tryckeri anges nederst till vänster: "Sv. Lit. A.-B."
1919	Längst upp till vänster den tryckta texten "SVENSKA FLAGGANS DAG/OFFICIELLT BREVKORT" Tryckeri anges nederst till vänster: "A. BÖRTZELLS TR. A.B. STHLM"
1921	Ingen baksidestext utöver "frimärksruta". Tryckeri anges nedtill till höger på bildsidan: "HUGO BRUSEWITZ. A.B. GÖTEBORG"
1922	Två typer med olika text på adressidan. Typ 1: Text längst upp till vänster: NATIONALDAGENS BREVKORT. Text längst ner till vänster: SER. A N:o 1. Tryckeri längst ner till höger: "Cederquists Graf. A.-B., Sthlm" Typ 2: Text längst upp till vänster: "SVENSKA FLAGGANS DAG DEN 6 JUNI NATIONALDAGEN". Tryckeri anges nederst till vänster: "Cederquists Graf. A.-B., Sthlm"
1923	Tryckeri anges nederst till vänster: "HUGO BRUSEWITZ. A.B."
1924	Tryckeri anges nederst till vänster: "HUGO BRUSEWITZ. A.B. GÖTEBORG"
1925	Tryckeri anges nederst till vänster: "HUGO BRUSEWITZ. A.B. GÖTEBORG" Kortet finns i två typer: Typ 1: Med text på bildsidan: "NATIONALDAGEN/DEN 6 JUNI/ SVENSKA FLAGGANS DAG" Typ 2: Utan text på bildsidan
1932	Uppgift om tryckeri saknas. Kortet finns i två olika färgsättningar: Typ 1 Blå Typ 2 Lila Typ 1 finns både med vanlig adressida och blank baksida.

1933	Kortet finns med vanlig adressida samt med blank baksida. På kortet med adressida anges tryckeriet nedtill i mitten: "VICTOR PETTERSSONS BOKINDUSTRI. STOCKHOLM"
1934	Detta kort är det enda med illustrationen tryckt som vinjett till vänster på adressidan. Andra sidan blank. Uppgift om tryckeri saknas.
1935	Uppgift om tryckeri saknas. Vykortet finns utan och med tilltrycket "God Jul och Gott Nytt år" vid sidan av bildsidans illustration.
1942	Uppgift om tryckeri saknas. Två typer finns med olika text på bildsidan. Båda typerna har längst ned på bildsidan texten "FLAMMA STOLT MOT DUNKLA SKYAR". Typ 1: Texten "SVENSKA FLAGGANS DAG DEN 6 JUNI" inom ram under bilden Typ 2: Saknar den inramade texten under bilden Båda typerna finns både med och utan tilltrycket "God Jul och Gott Nytt år" på adressidan.
?	Vykort utan anknytning till något års brevmärke. Troligen utgivet på 1930- eller 1940-talet. Kortet har adressbaksida men saknar uppgift om tryckeri. På bildsidans vänsterdel vinjettbild med flagga och fana samt text "Svenska Flaggans Dag 6 juni".

Förteckning 3: Svenska Flaggans Dag. Vykort utgivna 1990 – 2005

Med undantaget år 1993 har alla vykort samma motiv som årets brevmärke.

- a) Vykort i samarbete med tidningen *Land* och Posten

Kortet återger den samlartallrik som parallellt utgavs med brevmärkets motiv

År	Baksidestext
1990	Nederst till vänster: "En hälsning inför Sveriges Nationaldag 6 juni. 6 juni är Sveriges Nationaldag. Motivet på kortet är det enda officiella för den dagen. Kortet är framtaget av Land och Stiftelsen Sveriges Nationaldag och Svenska flaggans Dag. Posten bjuder på portot." Frimärksruta i övre högerdel med text: "Skickas portofritt inom Sverige"

- b) Utgivning av "Carlaförlaget"

Förlagsangivelse på kortets adressida:

t.o.m. 1998 CARLAFÖRLAGET AB

1999 – 2001 CARLA-MEDIA MARKNADSFÖRING & REKLAM AB

2002 – 2005 CARLA-MEDIA AB

Dessa kort innehåller i några fall motivbeskrivande baksidestext

År	Produktions-nummer	Baksidestext
1991	3309	KEBNEKAJSE FJÄLLSTATION Svenska Flaggans Dag 75 år sedan 1883 Sveriges Nationaldag. En dag av samling och samförstånd mellan alla svenskar oberoende av ursprung, religion och politisk inriktning
1992	3466	1 juni 1842 fattade Riksdagen beslut om vår första folkskolestadga. Skolplansch av Maj Lindman från 1930-talet och Stockholms Skolmuseum. Med medgivande av Almqvist & Wicksell Förlag utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag.
1993	3713	Den äldsta bevarade svenska flaggan (urspr. ca. 330 x 500 cm), holländskt krigsbyte vid slaget i Öresund 1658. Med medgivande av Rijksmuseum i Amsterdam och med stöd av Försäkrings AB Svenska Brand utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag.
1994	3866	Kungaslupen Vasaorden. Den tretungade flaggan används av HM Konungen och andra medlemmar av det kungliga huset. På dessa flaggor kan stora eller lilla riksvapnet finnas på ett vitt fält i korsets mitt. Tretungad flagga används också som örlogsflagga av försvarsmakten. Örlogsflagga kan användas som befälstecken, varvid särskild beteckning finns i det övre inre blå fältet. Foto: Lars Tunbjörk/Tiofoto

År	Produktions-nummer	Baksidestext
1995	4119	Utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Konstnär: Kjell-Åke Holmberg, Täby
1996	4346	(Utan text på bildsidan) Utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Foto: Jan Rietz/Tiofoto
1996	4350	(Med text "Nationaldagen 1996" på bildsidan som motsvarande brevmärke.) Utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Foto: Jan Rietz/Tiofoto
1997	4574	Utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Foto: Björn Larsson Ask
1998	3895 (fått fel nr)	Årets vykort är en hyllning till Kung Carl XVI Gustaf som under år 1998 firar 25-årsjubileum som Sveriges regent. Utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Foto: FLT-Pica/Leif R Jansson
1999	4908	Utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Foto: Ragnar Andersson, Tio Foto
2000	5075	Utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Foto: Michael Brannäs/SCANPIX
2001	5265	Utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Foto: Jan Rietz/Tiofoto
2002	5357	Utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Foto: Ulf Sjöstedt/Tiofoto
2003	5475	Utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Foto: Ove Eriksson/Tiofoto
2004	5542	Utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Foto: Ove Eriksson/Tiofoto
2005	5629	Utgivet av Stiftelsen Sveriges Nationaldag. Foto: Jan Rietz/Tiofoto

Förteckning 4: Svenska Flaggans Dag, nyutgivning av ursprungligt vykortsmotiv

- a) Centers Tygelsjö – avbildning av bildsida från ursprungliga vykort
Kortens adressida har samtliga inom ram texten "Skicka en tackhälsning med ett trevligt vykort"

Produktionsnummer	Avbildat vykort från år
129	1916/17 Typ 2
130	1925 Typ 1
131	1921
132	1924
133	1918

- b) PT-kort Postverkets Tryckeri. Enligt katalog Weiss/Öberg nr Ö 54
Till Postmuseums utställning "I Flaggans Tecken" 1976 togs fram ett kort som återger SFD:s officiella vykort 1922. I motsats till det ursprungliga vykortet täcker målningen helt bildsidan på PT-kortet.

PT-kortets baksidestext:

"Svenska Flaggans Dags vykort till den 6 juni 1922 komponerat av amiral Jacob Hägg. Den 83-åriga konstnären återgav linjeskeppet Gustaf III som för en tretungad blågul flagga. Fartyget som konstruerades av Fredrik Henrik af Chapman sjösattes år 1777 och var svenska flottans flaggskepp med en besättning på 610 man. Motivet ingår i Postmuseums utställning "I Flaggans tecken" sommaren 1976."